

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

На тему:

Міжнародні засоби захисту іноземних інвестицій

Студентки 2 курсу, 10мз групи,
спеціальності 293 «Міжнародне право»,
спеціалізації «Міжнародне право»

Приходько Дар'ї
Владиславівни

Науковий керівник
кандидат юридичних наук, доцент

Галай Вікторія
Олександрівна

Гарант освітньої програми
доктор юридичних наук, професор

Дешко Людмила
Миколаївна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ .	6
1.1 Поняття іноземних інвестицій та інвестиційної діяльності	6
1.2 Правовий статус іноземних інвестицій	9
Розділ 2. ВИДИ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ПРОВАДЖЕННЯ.....	16
2.1 Міжнародні договори про захист інвестицій. Двосторонні міжнародні інвестиційні угоди.....	16
2.2 Страхування іноземних інвестицій від некомерційних ризиків	28
2.3 Міжнародні Арбітражні суди та організації, які здійснюють захист іноземних інвестицій	32
Розділ 3. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.	39
3.1 Гармонізація інвестиційного законодавства в Україні відповідно до міжнародних стандартів	39
3.2 Способи вирішення інвестиційних спорів в Україні та їх практичне значення для захисту іноземних інвестицій.....	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ стрімко розвивається у сфері інвестицій, тому підняття теми про недосконалість міжнародних засобів захисту іноземних інвестицій є дуже актуальною та зумовлена тим, що останніми роками політичні стосунки країн світу є напруженими, а конкуренція зростає зі стрімкою швидкістю, тому на сьогоднішній день проблематикою в міжнародному інвестиційному праві є правовий захист іноземних інвестицій. Це є особливо важливо для держав з перехідною економікою та в державах, що розвиваються так як, такі держави економічно та політично нестійкі. Ризик для інвестора в тому що, при змінах політичної та економічної ситуації він може їх втратити. Згідно міжнародно-правових норм, іноземні інвестиції можуть бути націоналізовані та реквізовані повністю.

Цим зумовлюється актуальність дослідження обраної теми, оскільки проблема міжнародних засобів захисту іноземних інвестицій є однією з гострих економічних проблем не тільки для українського суспільства, а і інших держав, та потребує комплексного вирішення.

Метою і завданням даної роботи є комплексний аналіз основних засобів захисту іноземних інвестицій у міжнародній практиці та їх практичне значення. Конкретним завданням дослідження за допомогою якого буде досягнена мета цієї роботи є аналіз засобів захисту іноземних інвестицій у міжнародній практиці.

Для досягнення зазначеної мети у роботі вирішуються наступні **завдання:**

1. Визначення поняття іноземних інвестицій та інвестиційної діяльності;
2. Надання характеристики правового статусу іноземних інвестицій;
3. Вивчення видів засобів захисту іноземних інвестицій у міжнародній практиці та їх практичне провадження;

4. Надання пропозицій щодо поліпшення міжнародно-правової співпраці держав для вдосконалення захисту іноземних інвестицій;
5. Виявлення основних шляхів вирішення інвестиційних спорів в Україні;
6. Детальне дослідження інвестиційного законодавства в Україні та прогалин у цій сфері;
7. Розглянути роботу певних науковців, та їх літературу з питання способів захисту іноземних інвестицій які вивчаються як самостійні об'єкти;
8. Формулювання рекомендацій для вдосконалення чинного законодавства України у сфері захисту іноземних інвестицій.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є міжнародні засоби захисту іноземних інвестицій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використовувались такі методи дослідження як загальнонаукові та спеціально-наукові.

Нормативною основою дослідження стали Закон України «Про режим іноземного інвестування», Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про страхування», Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Цивільний кодекс України, Вашингтонська конвенція «Про порядок вирішення інвестиційних суперечок між державами й іноземними особами іншої держави», Сеульська конвенція «Про організацію багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій».

Міжнародні засоби захисту іноземних інвестицій вивчаються літературі. В останні роки цю проблему досліджували такі науковці як І. М. Товкун, В. А. Худавердієва, В. Г. Федоренко, Д. Е. Сухий, Ю. І. Спекторов, А. В. Мерзляк, С. В. Захарін, О. В. Рибій, Д. К. Лабін, В. В. Комаров, Р.

Кемпбелл, Міакконелл, Л. Брю Стенді, Е. Касл та інші. Разом з тим, подальша розробка методики захисту іноземних інвестицій є гостро актуальною, зважаючи на затребувані практикою нові методологічні підходи. Також слід зазначити, що питання способів захисту іноземних інвестицій практично не вивчаються як самостійні об'єкти.

Структура даної роботи відповідає поставленій меті, завданню і складається з вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ включає 2 підрозділи та носить теоретичний характер. В другому розділі – 3 підрозділи, в якому наведено докладну характеристику предмета дослідження. Третій розділ має 2 підрозділи, в якому висвітлюються основні та заключні етапи даної проблеми. Повний обсяг роботи становить 51 сторінку. Список використаних джерел - 42 найменування.

Розділ 1. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЇХ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1.1 Поняття іноземних інвестицій та інвестиційної діяльності

У сучасному світі світової та української науки немає єдиного розуміння поняття «інвестиції». Розрізняють декілька визначень цього терміну – у широкому значення та у вузькому. З точки зору економістів у широкому значенні поняття «інвестиції» розглядаються як придбання головних фондів, цінних паперів, нематеріальних активів в обмін на кошти або майно. Також в багатьох західних державах це поняття роз'яснюється більш ширше, та розуміється як вкладення капіталу, що забезпечує отримання доходу. В нормативно-правових України, а саме в Законі України «Про інвестиційну діяльність» 1991 року поняття інвестиції висвітлюється як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [1].

Одним із засновників політичного реалізму при визначенні поняття «іноземні інвестиції» підкреслюється думка, що термін «інвестиції» та «власність» це синоніми, таким чином ці терміни включають усі види прав власника та інвестора. Для того щоб визначити поняття «іноземні інвестиції», треба розуміти, що інвестиція це майнові права або майно, які є об'єктом права власності. Як правило під іноземними інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних, матеріальних та нематеріальних цінностей, що вкладаються фізичними або юридичними іноземними суб'єктами господарської діяльності в країні, але перебувають у використанні другої держави та на її території з ціллю одержання доходу [39].

Існують різні класифікації іноземних інвестицій. Частіше за все у юридичній літературі іноземні інвестиції розділяють на прямі та портфельні інвестиції. Під прямими інвестиціями маються на увазі інвестиції, що виконуються з ціллю встановлення тривалих економічних стосунків між господарськими організаціями, та також інвестиції, що встановлюють їх

господарю результативний контроль над керуванням бізнесу, а портфельними вважаються господарські операції, які передбачають придбання цінних паперів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку. Ці інвестиції не вважаються противагою прямих, вони їх доповнюють. Портфельні інвестиції передбачають одержання стабільного поточного доходу у вигляді відсотків або дивідендів і додаткового доходу у вигляді різниці між ціною придбання і реалізації активу [38].

Головні напрями інвестицій це вкладення капіталу у майно, як рухоме так і нерухоме, придбання цінних паперів та акцій, активів, або їх створення, а також придбання часток у капіталі підприємств [39].

Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави по реалізації інвестицій (у майновій, фінансовій, чи матеріальній формі) з метою одержання прибутку [37].

Інвестиційна діяльність підприємства являє собою послідовну, цілеспрямовану діяльність, що полягає у капіталізації об'єктів власності, у формуванні і використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті одержання прибутку чи визначеного соціального ефекту [38].

Інвестиційна діяльність - це різновид господарської діяльності, тобто як систематичні дії організаційно-майнового характеру, спрямовані на вкладення інвестицій на довготривалій або постійній основі з метою визначення соціально-економічного ефекту, насамперед – отримання прибутку [37].

Головна мета інвестиційної діяльності — забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства [37].

Об'єктивною основою інвестиційної діяльності є інвестиційні цикли. Інвестиційний цикл - це процес, який реалізується протягом часу здійснення інвестицій. Він визначається часом між моментом формування

інвестиційних намірів до моменту виходу зданих у експлуатацію об'єктів на проектні техніко-економічні показники.

Типові етапи інвестиційної діяльності підприємств:

- формування початкового капіталу;
- просте відтворення капіталу підприємства;
- розширене відтворення капіталу підприємства;
- залучення підприємством зовнішніх інвестицій;
- ведення підприємством зовнішньої інвестиційної діяльності;
- скорочене відтворення;
- потреба в виробничому переоснащенні підприємства, значних зовнішніх інвестиціях [38].

Об'єкти інвестиційної діяльності можуть бути поділені на такі групи: матеріальні цінності, цінні папери та майнові права, інтелектуальні цінності. Визначені види об'єктів інвестування можуть бути як об'єктами, в які вкладаються кошти, так і формами, в яких здійснюються вкладення [39].

Суб'єктами (інвесторами та учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи України й іноземних держав, а також держави [38].

Ризики інвестиційної діяльності – це імовірність отримати відмінний від очікуваного результат інвестиційної діяльності внаслідок дії екзогенних і ендогенних чинників впливу [40]. Під очікуваним результатом мається на увазі отримання доходів або/і досягнення певного соціального, технологічного, інформаційного, інноваційного та інших ефектів [40].

Ризик інвестиційної діяльності як багатофункціональна категорія виконує досить широкий спектр функцій, які впливають одна з одною. Захисна функція полягає в попередженні небезпеки. Оскільки ризик виникає в несприятливих умовах інвестування, то основною метою за цих обставин є захист інвестиційного капіталу від деструктивного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників. Аналітична функція передбачає критичну оцінку ризикової ситуації і, відповідно, підбір оптимально можливих рішень із

множини варіантів розвитку ситуації. Тісно пов'язана з аналітичною функцією й інноваційна. Адже зазвичай ризикові ситуації вимагають прийняття нестандартних креативних рішень. Стимулювальна функція проявляється в тому, що настання ризику спонукає суб'єктів інвестування мобілізуватись, проявити всі вміння і навички задля успішної нейтралізації, мінімізації або використання на свою користь загроз, які виникли. Регулятивна функція полягає в тому, що ризик може виступати об'єктом управління і через нього, до прикладу, регіональні органи влади можуть здійснювати управління іншими процесами соціально- економічного розвитку регіону. Координувальна функція проявляється в тому, що інвестор-надавач у ризиковій ситуації змушений додатково координувати власні дії шляхом відбору оптимальних рішень і методів впливу [40].

1.2 Правовий статус іноземних інвестицій

Правовий статус іноземних інвестицій можна визначити як норми міжнародного права, або внутрішнього права конкретної держави, які визначають правовий режим міжнародних інвестицій з часу їх створення і до моменту їх припинення [42].

Розвинені країни виходять з того, що в міжнародному праві існує міжнародний стандарт режиму інвестицій, і ним є стандарт справедливого та рівного режиму [37].

Стандарт справедливого та рівного режиму означає, що держава, на території якої здійснюються іноземні інвестиції, приймає норми щодо їх статусу. Вони мають бути однаковими для національних і міжнародних інвестицій, і тоді кажуть, що міжнародні інвестиції користуються національним режимом. Міжнародний стандарт виступає еталоном міри для оцінки ступеня відповідності норм внутрішнього права праву міжнародному [37].

Новітні досягнення щодо цього знайшли відображення в Керівних принципах Всесвітнього банку, де проблемі режиму міжнародних інвестицій

присвячено третій розділ. У ньому знайшли відтворення і принцип справедливого та рівного режиму, і принцип національного режиму іноземних інвестицій, і принцип, за яким держави не повинні робити розрізнення між іноземними інвестиціями з огляду на їх національну приналежність. Водночас у цьому розділі міститься також ряд положень, які за своїм змістом не є принципами, проте мають характер справжніх норм міжнародного права (щодо переміщення робітників, діяльність яких необхідна для успіху інвестиції та обігу капіталів) [37].

Щодо двосторонніх конвенцій з питань режиму іноземних інвестицій, то великої кількості норм з цього приводу вони не містять. Як правило, в них вирішуються ті два питання, які розглядаються в Керівних принципах, а саме — допуск робочої сили та переміщення (трансферт) капіталів [36].

Тільки в системах внутрішньодержавного права знаходить місце остаточне уточнення та конкретизація правил, які стосуються режиму іноземних інвестицій. Причому основну компетенцію в цьому питанні мають не держави-експортери, а держави-імпортери міжнародних інвестицій. А з цього випливає, що слід говорити не про один (єдиний) режим, а про їх множинність, бо оскільки кожна держава вільно визначає режим іноземних інвестицій, відповідні правила будуть змінюватися від держави до держави залежно від політичного та економічного вибору, який суверенне зроблено певною державою в межах свого правопорядку [42].

Види правових режимів іноземних інвестицій:

1. Преференційний режим інвестування - пріоритет надається економічному розвитку шляхом залучення міжнародних інвестицій.
2. Режим стримування іноземного інвестування.
3. Режим контролю за здійсненням інвестиційної діяльності - законодавчі та підзаконні акти держав у випадку даного режиму не ставлять собі за мету ні сприяння, ні обмеження міжнародних інвестицій, задовольняючись збором інформації щодо експорту та імпорту капіталу, аби статистичне перевірити їхню рівновагу [38].

Законодавство України визначає широке коло іноземних інвесторів; це суб'єкти, що здійснюють інвестиційну діяльність на території України. До них належать:

- юридичні особи, утворені за іншим законодавством, ніж законодавство України;
- іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання на території України;
- іноземні держави;
- міжнародні урядові та неурядові організації;
- інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, визначені законом.

Зазначений перелік в основному відповідає колу учасників цивільних правовідносин, передбачених законодавством України. Однак законодавець вказує, що інвесторами можуть бути й інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності. Громадян України не віднесено до іноземних інвесторів.

У юридичній літературі висловлюється сумнів щодо доцільності внесення в перелік суб'єктів іноземного інвестування іноземних держав. Так, О. Любич вважає це неприпустимим з точки зору абсолютного імунітету держави, основу якої складає її суверенітет [41]. Отже, В.М. Коссак вважає цю позицію автора спірною, адже сучасна доктрина міжнародного права не розглядає суверенітет держави як абсолютну категорію і підтверджує можливість його обмеження за певних умов. Щоправда, як прогалину нормативної бази слід відзначити відсутність у Цивільному кодексі серед переліку суб'єктів цивільних правовідносин іноземних держав [41].

Правове положення іноземного інвестора тісно пов'язане з правовим режимом іноземних інвестицій. Правовий статус іноземних інвесторів визначається насамперед національним законодавством держави, на території якої здійснюється інвестиція. Інвестиційне законодавство, як правило, не застосовує колізійний метод регулювання, тому відносини щодо здійснення інвестицій регулюються законодавством країни, яка приймає

іноземну інвестицію. Але вплив на статус останнього мають міжнародні договори, зокрема про взаємний захист інвестицій [41].

У науковій літературі нерідко ототожнюють правовий статус іноземного інвестора та створеної ним в результаті інвестиційної діяльності юридичної особи, наприклад, спільного підприємства [42]. На наш погляд, не зовсім правильно, оскільки якщо іноземний інвестор займається інвестиційною діяльністю шляхом створення юридичної особи, то, крім спеціального законодавства про іноземні інвестиції, застосовуються нормативні акти, які регулюють підприємницьку діяльність. І тому незалежно від організаційної форми всі підприємства з іноземними інвестиціями можна поділити на два види:

- підприємства, які повністю належать іноземному інвестору;
- підприємства, у статутному фонді яких є частка іноземного інвестора.

Способи створення таких підприємств різні. Один з них - реєстрація у встановленому порядку новоствореного підприємства, яке належить іноземному інвестору, або спільного підприємства, а інший - придбання іноземним інвестором частки статутного фонду (паю, акції) у вже створеному підприємстві [42].

Цей підхід підтримує і обґрунтовує В.М. Коссак, на думку якого необхідно розрізнити правовий статус юридичної особи з участю іноземних інвестицій та правовий статус іноземного інвестора. Правовий статус самого іноземного інвестора визначається лише інвестиційним законодавством. Створення юридичної особи або здійснення інвестицій в іншій формі є одним із способів легалізації іноземного інвестора на території України. Підприємство, створене іноземним інвестором, є об'єктом інвестиційної діяльності. Юридична особа, незалежно від іноземного інвестора (власника), має певні права та обов'язки, які виникають у процесі підприємницької діяльності [41].

У науковій літературі підприємство визначається і як об'єкт, і як суб'єкт правових відносин. Українське ж законодавство не дає прямої відповіді на це

питання, хоч у науковій літературі тенденція визначення підприємства як суб'єкта правових відносин переважає [42].

Правовий статус особи визначає сукупність її суб'єктивних прав та обов'язків. Іноземні інвестори можуть реалізовувати надане їм право здійснювати інвестиції без особливого державного дозволу, застосовуючи різні способи, більшість з яких названі в законодавстві. Це - часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами або придбання частки у діючих підприємствах; створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю; придбання прямо не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, у тому числі будинків, квартир, приміщень, обладнання, транспортних засобів та інших об'єктів власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів у формі акцій, облігацій та інших цінних паперів; придбання самостійно або за участю українських юридичних чи фізичних осіб прав користування землею та концесій на використання природних ресурсів на території України; придбання інших майнових прав [42].

Право на інвестиційну діяльність може здійснюватися і в інших формах, зокрема на основі договорів із суб'єктами господарської діяльності України. Таким чином, правовий статус іноземного інвестора в частині форм здійснення інвестицій визначений законодавством [42].

Аналізуючи основні моменти правового статусу іноземних інвесторів при здійсненні іноземних інвестицій у вигляді реінвестованих коштів, на думку В.М. Коссака, слід звертати увагу на таке:

- реінвестовані цінності виступають, як правило, у вигляді коштів, одержаних у результаті інвестиційної діяльності;
- має значення цільове призначення цих коштів; вони повинні вкладатися в об'єкти інвестиційної діяльності;

- джерелом їх надходження є інвестиційна діяльність у межах країни, тобто за своїм походженням реінвестовані кошти не є іноземним капіталом, оскільки останній ввозиться в країну з іншої держави;

- власником прибутку (доходу), одержаного в результаті первинного інвестування, є іноземний інвестор, але як реінвестовані повинні розглядатися не просто кошти, одержані інвестором в результаті інвестиційної діяльності, а частина (або весь) прибуток (дохід), який йому передано у власність та інвестовано знову відповідно до чинного законодавства [42].

Основним критерієм віднесення особи до категорії іноземного інвестора є два моменти. По-перше, для фізичної особи- іноземця - постійне місце проживання, а для інших суб'єктів - місцезнаходження за межами України. По-друге, повинна мати місце діяльність, пов'язана із реалізацією іноземних інвестицій у передбачених законом формах. Віднесення особи до категорії іноземних інвесторів, поширення державно-правових гарантій і пільг можливе за умови, якщо кошти, майно та інші види інвестицій вкладуються в об'єкти інвестиційної діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту. При визначенні правового статусу іноземних інвесторів слід пам'ятати, що до іноземних інвесторів застосовуються положення чинного законодавства України, які стосуються їх безпосередньо, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності та нерезидентів [41].

Отже на сьогоднішній день питання захисту іноземних інвестицій займає важливе місце в політичному і економічному розвитку всіх держав, так як конкуренція зростає зі стрімкою швидкістю, тому на сьогоднішній день проблематикою в міжнародному інвестиційному праві є правовий захист іноземних інвестицій. Для використання інвестицій, треба створити належні умови, що забезпечать всі умови для інвестування та діяльності іноземних інвесторів. Надано характеристику правового статусу іноземних інвестицій. Досліджено види засобів захисту іноземних інвестицій у

міжнародній практиці та їх практичне значення. Визначено поняття такі як іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту, та інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій, за допомогою загальнонаукових та спеціально-наукових методах дослідження.

Розділ 2. ВИДИ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

2.1 Міжнародні договори про захист інвестицій. Двосторонні міжнародні інвестиційні угоди

Одним із напрямків міжнародно-правового регулювання іноземних інвестицій є договори про заохочення (стимулювання) та захист інвестицій [27].

Міжнародні договори про захист інвестицій укладаються за ініціативою країн - експортерів капіталу і спрямовані на забезпечення їх інвесторам певних мінімальних правових та економічних гарантій безпеки та стабільності, тобто економічно розвинуті країни за їх допомогою намагаються захистити своїх інвесторів міжнародно-правовими засобами [27].

Договори про захист інвестицій є засобом міжнародно-правового регулювання іноземного інвестування в тих країнах, для яких характерна економічна та політична нестабільність (країни з несприятливим інвестиційним кліматом). Як правило, економічно розвинені демократичні країни не укладають між собою таких договорів, оскільки для захисту іноземних інвестицій у них сформовані достатньо ефективні національні правові інститути [16].

Україною укладено більш ніж 40 двосторонніх міжнародних договорів про захист інвестицій з країнами СНД (Казахстан, Грузія, Молдова, Азербайджан, Узбекистан, Білорусія, Киргизстан, Туркменістан), з країнами Східної Європи (Угорщина, Болгарія, Польща, Словенія, Хорватія, Македонія), з країнами Балтії, з країнами Західної Європи (Австрія, Франція, Іспанія, Італія, Данія, Греція, Австрія, Німеччина, Швеція, Швейцарія) та з країнами інших регіонів (США, Куба, Аргентина, Канада, Чилі, Корея, Ізраїль, Іран, Туреччина, Китай та ін.) [16].

Бажаючи розширити економічне співробітництво для взаємної вигоди України та Польщі з метою створення та збереження вигідних умов для інвестицій інвесторам однієї держави на території іншої держави і визнаючи необхідність заохочення і захисту іноземних інвестицій з метою сприяння економічному розвитку обох держав у м. Варшаві 12 січня 1993 року було укладено Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Польща про взаємне заохочення та захист інвестицій [28].

16 червня 1994 року у м. Києві було укладено Угоду між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль про заохочення та взаємний захист інвестицій. Згідно зі ст. 2 цієї Угоди кожна зі сторін на своїй території створює та підтримує сприятливі умови для інвестування іншої сторони та, спираючись на свої права та законні інтереси чи законодавство, забезпечує здійснення інвестування. Інвестиції кожної сторони здійснюються на рівноправній основі та користуються повним захистом і безпекою на території іншої сторони. Жодна зі сторін не повинна завдати шкоди безпідставними або дискримінаційними заходами щодо здійснення, підтримки, використання та розміщення на її території інвестицій інвесторами іншої сторони. Кожна зі сторін зобов'язалася застосовувати на своїй території відносно здійснення інвесторами іншої сторони інвестицій чи прибутків режим не менш сприятливий, ніж в аналогічних випадках для інвестицій і прибутків своїх інвесторів і прибутків інвесторів інших країн [28].

Бажаючи створити сприятливі умови для підвищення економічного співробітництва між Україною і Австрією, визнаючи, що сприяння та взаємний захист інвестицій може посилити готовність до таких інвестицій і таким чином зробити важливий внесок до розвитку економічних відносин між державами, у м. Граці 8 листопада 1996 року було укладено Угоду між Україною і Республікою Австрія про сприяння та взаємний захист інвестицій. Цією Угодою визначено питання сприяння та захисту інвестицій, режиму інвестування, компенсацій, переказів, вирішення інвестиційних

спорів. Угода укладена на 10 років, і по завершенні цього строку вона залишається чинною на невизначений строк та може бути денонсована будь-якою стороною шляхом повідомлення по дипломатичних каналах. Угода застосовується до інвестицій, здійснених або тих, які будуть здійснені інвесторами однієї країни згідно з законодавством іншої країни на її території, як до, так і після набуття чинності цією угодою [28].

У межах СНД укладено багатосторонню Угоду про співробітництво у галузі інвестиційної діяльності (1993) та Конвенцію про захист прав інвестора (1997) [28].

Умови договорів про захист інвестицій в юридичній літературі поділяють на три групи [28].

Перша група - це умови, які визначають поняття іноземних інвестицій та коло іноземних інвесторів. Ці визначення досить часто є більш широкими порівняно з нормами національного законодавства. Так, більшість договорів визнає іноземними інвестиціями будь-яке майно іноземного інвестора, що знаходиться на території України у зв'язку з господарською діяльністю. Інвестиціями визнаються роботи та послуги, що надаються іноземним інвестором; займи, що надаються українським суб'єктам господарської діяльності; грошові кошти, сплачені іноземним інвестором за дозволи, ліцензії, що отримані від іноземної держави; реінвестовані доходи. Положення договорів значно розширюють і коло осіб, які можуть бути визнаними як іноземні інвестори [28].

Угода СНД про співробітництво в галузі інвестиційної діяльності від 1993 року дозволяє віднести до категорії іноземних інвесторів громадян України, що постійно проживають на території країн СНД [28].

Друга група - це умови захисту прав іноземного інвестора від деяких політичних ризиків. Ці умови встановлюють право на безперешкодний переказ будь-яких сум у зв'язку з інвестиціями; гарантують право на отримання адекватної, ефективної та швидкої компенсації у випадку реквізиції або націоналізації інвестицій, а також нарахування процентів на

розмір компенсації; закріплюють право на недопущення дискримінації іноземних інвесторів у випадку війни, революції, повстань, збройних конфліктів, надзвичайного стану; закріплюють можливість суброгації - переходу до держави всіх прав інвестора, у випадку якщо держава здійснила страхові або гарантійні виплати своєму інвестору, який втратив капіталовкладення внаслідок дій держави, що приймає інвестиції. Після суброгації держава вирішує питання про виплату відповідної компенсації вже на міжнародному рівні.

Третя група - стабілізуючі застереження, які спрямовані на те, щоб забезпечити інвестору незмінність правових умов інвестування протягом певного проміжку часу з моменту здійснення ним капіталовкладень. Перелік правових умов інвестування, на які поширюються застереження, є досить різноманітним і може містити норми податкового, митного, валютного, підприємницького та іншого законодавства [28].

Практично всі договори цього виду встановлюють можливість розгляду інвестиційних спорів міжнародними юрисдикційними органами. Такими органами в договорах (угодах) називаються:

- Міжнародний центр з вирішення інвестиційних спорів. Відповідно до прийнятого в 1978 році Додаткового протоколу до Вашингтонської конвенції 1965 року сторони мають право на звернення до центру і у випадках, якщо одна із сторін - держава, яка не є учасником конвенції;
- інша постійно діюча міжнародна арбітражна установа;
- арбітражний суд «ай Бос», який призначається на підставі спеціальної домовленості або створюється згідно з Арбітражним регламентом Комісії ООН з права міжнародної торгівлі [16].

Більшість двосторонніх договорів містить норму про те, що рішення, які приймаються зазначеними органами, є остаточними та обов'язковими для обох сторін. Досить часто угоди про захист інвестицій містять положення про доарбітражне врегулювання спору, тобто врегулювання шляхом проведення переговорів та консультацій, а також може встановлюватися

необхідність звернення до національних судових органів. Якщо протягом шести місяців з моменту офіційного початку переговорів не досягнуто домовленості, сторони набувають право використання інших засобів вирішення спору [27].

Важливу складову системи міжнародного регулювання фінансових потоків становить захист інвестицій та механізми врегулювання інвестиційних суперечок. Найпоширенішою формою такого захисту є двосторонні інвестиційні угоди та угоди про уникнення подвійного оподаткування майна та доходів. Важливу роль також відіграють гарантії іноземним інвесторам, які можуть надаватися як міжнародними (Багатостороння агенція гарантування інвестицій), так і національними інституціями [27].

З практики можна дійти висновку, що зазвичай між інвестором та державами виникають спори, а за для їх вирішення винаходяться різні способи та відповідні інституції типу Міжнародного центру врегулювання інвестиційних суперечок.

Історія укладання двосторонніх інвестиційних договорів (двосторонніх договорів про сприяння та захист інвестицій) налічує близько 50-ти років. За цей час було укладено майже 3000 договорів [17, с. 100], з яких у понад 70-ти Україна є стороною [18]. На даний час двосторонні інвестиційні договори є загальноприйнятими міжнародно-правовими інструментами, якими користуються держави з метою налагодження економічних відносин і захисту капіталу за кордоном. В цих договорах на міжнародному рівні закріплюються зобов'язання держав відносно поводження з іноземними інвесторами та їхніми інвестиціями, а також механізми врегулювання спорів, що виникають на їх основі [19, с. 123].

Приймаючи до уваги велику кількість укладених двосторонніх інвестиційних договорів та різноманітні політичні і економічні обставини, за яких був укладений кожен з них, можна припустити, що вони є далеко не стандартизованими. Дійсно, навіть короткий огляд дає змогу побачити, що

двосторонні інвестиційні договори зазвичай відрізняються за своїм обсягом, структурою, формулюваннями положень і об'ємом зобов'язань. Разом з тим, практика укладання таких договорів демонструє наявність досить типових елементів, які містяться в більшості договорів. В даній статті зроблена спроба узагальнення структури двосторонніх інвестиційних договорів, а також аналізу їхніх понять і формулювань положень [19, с. 123].

Двосторонні інвестиційні договори мають подібну назву, яка відображає їхнє призначення і зазвичай виглядає наступним чином: «Угода (Договір) між однією державою та іншою державою або між Урядом однієї держави та Урядом іншої держави про сприяння та взаємний захист інвестицій». Преамбули таких договорів також досить схожі. Вони містять положення про наміри сторін, серед яких типовими є наступні:

- бажання сприяти економічному співробітництву між державами;
- намір створювати та підтримувати сприятливі умови для інвестицій;
- визнання потреби в заохочуванні та захисті іноземних інвестицій з метою сприяння економічному добробуту держав.

Варто відмітити, що ці наміри не носять обов'язкового характеру і не створюють позитивних зобов'язань для держав по збільшенню кількості інвестицій, адже зрозуміло, що держави не можуть змусити своїх підданих здійснювати інвестиції в інші держави. Однак, в деяких випадках преамбули договорів можуть використовуватися в процесі їхнього тлумачення арбітражними трибуналами, що розглядають інвестиційні спори [19, с. 124].

Основний текст двосторонніх інвестиційних договорів починається з визначення понять. У більшості випадків єдиними поняттями, що визначаються, є «інвестиції», «інвестор», «доходи» («прибутки») і «територія». Визначення інвестицій зазвичай дуже широке і охоплює "будь-який вид активів" або "будь-який вид інвестицій на території однієї зі сторін". Також, у визначенні міститься невичерпний список можливих інвестицій, до якого, як правило, включені наступні:

- рухома та нерухома власність, а також такі права як іпотека, право утримання, застава;
- акції, долі або будь-які інші види участі в компаніях;
- вимоги щодо грошей або будь-яких інших зобов'язань, що мають економічну цінність;
- права на інтелектуальну власність, включаючи авторські права та права на фірмові знаки, патенти, промислові розробки, технологічні процеси, ноу-хау, комерційні таємниці, фірмові назви та «гудвіл», які пов'язані з інвестицією;
- концесії, надані згідно із законодавством або за контрактом, включаючи концесії на розвідування, видобування або експлуатацію природних ресурсів.

Як видно, під визначення підпадають будь-які інвестиції – прямі та непрямі, такі, що складаються з матеріальних активів, та нематеріальних, і, загалом, будь-які контрактні чи інші транзакції, що мають економічну цінність. Об'ємність поняття інвестицій для цілей двосторонніх інвестиційних договорів була неодноразово підтверджена практикою арбітражних трибуналів, першочерговим завданням яких під час процесу розгляду спору є визначення наявності належної інвестиції та інвестора. Для прикладу, у справі Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela трибунал прийшов до висновку, що прості векселі, випущені Венесуелою і придбані позивачем у початкового утримувача на вторинному ринку шляхом індосаменту, були інвестиціями відповідно до двостороннього інвестиційного договору між Нідерландами та Венесуелою [20], визначення понять якого були аналогічними наведеним вище.

Щодо поняття «інвестора», то воно стосується:

- фізичних осіб, що є громадянами однієї зі сторін інвестиційного договору, та
- юридичних осіб, включаючи компанії, корпорації, ділові асоціації та інші організації, які засновані або інакше належним чином організовані

згідно з законодавством однієї зі сторін договору і мають своє місцезнаходження разом з реальною економічною діяльністю на території цієї ж сторони.

Хотілося б звернути увагу на те, що в деяких двосторонніх інвестиційних договорах визначення інвестора поширюється і на юридичних осіб, які засновані не за законом однієї зі сторін, але ефективно контролюються її фізичними або юридичними особами. В таких випадках при застосуванні двостороннього інвестиційного договору можуть виникнути певні проблеми, адже концепція контролю в міжнародному праві є досить широкою і гнучкою. Вона може базуватися не тільки на особі мажоритарного власника, а й на інших критеріях, таких як управлінська відповідальність, право голосу, національність членів ради директорів і т.п. [19, с. 69].

Для визначення національності інвестора різні інвестиційні договори використовують різні підходи. Так, договір між Сінгапуром та Об'єднаним королівством Великобританії та Північної Ірландії визначає компанію останнього як компанію, що створена у Об'єднаному королівстві. В той же час, договір між Сінгапуром та Німеччиною визначає німецькою компанією таку, що має своє місцезнаходження в Федеративній Республіці Німеччині. В договорі між Об'єднаним королівством та Філіппінами компанія визначається як така, що «фактично здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства і на території сторони, в якій знаходиться менеджмент, що здійснює ефективне управління» [21, с. 200].

Практика показує, що арбітражні трибунали в інвестиційних справах займають досить м'яку позицію і готові підтримувати будь-якого легітимного інвестора, навіть якщо ним є холдингова компанія. Така практика інколи призводить до зловживань зі сторони інвесторів, адже при наявності кількох фіктивних компаній, зареєстрованих в різних країнах, в структурі інвестора у нього з'являється можливість вибору інвестиційного

договору, який йому найбільше підходить для цілей вирішення спору (так званий *treaty shopping*).

Поняття «доходи» («прибутки»), як правило, охоплює будь-які суми, одержані від інвестицій, в тому числі, прибутки, відсотки, приріст капіталу, дивіденди, роялті, гонорари, ліцензійні та інші платежі.

«Територія» визначається як територія кожної з договірних держав, яка знаходиться під її суверенітетом, та морські і підводні райони, над якими держава здійснює відповідно до міжнародного права суверенітет, суверенні права або юрисдикцію.

Слідом за визначенням понять у більшості двосторонніх інвестиційних договорів йдуть положення про сприяння (заохочення) та допуск інвестицій. В цих положеннях в коротких та загальних виразах вказується на наміри сторін сприяти та допускати інвестицій одна одній згідно з законами приймаючої держави. Варто навести кілька прикладів таких положень. Досить типовим є положення Угоди між Україною та Швейцарською Конфедерацією про сприяння та взаємний захист інвестицій: «Кожна Договірна Сторона на своїй території сприятиме, наскільки це можливо, інвестиціям інвесторів іншої Договірної Сторони та допускатиме такі інвестиції згідно з її законами та правилами» [22]. Трохи відмінним за формою, але подібним за змістом є формулювання Угоди між Урядом України та Урядом Арабської Республіки Єгипет: «Кожна зі Сторін допускатиме інвестиції інвесторів другої Сторони відповідно до її законодавства та адміністративної практики та сприятиме таким інвестиціям настільки наскільки це можливо» [23].

В Угоді між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки міститься такий варіант формулювання: «Кожна Договірна Сторона заохочує інвестиції та створює на своїй території сприятливі умови для інвестицій інвесторів іншої Договірної Сторони і приймає такі інвестиції згідно з її законодавством та нормами» [24]. Як видно, в даному положенні більший акцент зроблено на заохоченні та створенні умов для інвестицій, що може

навести на думку про більш зобов'язальний характер положення. Дійсно, деякі вчені, в тому числі Майкл Рейсман і Роберт Слоан, вважають, що "сприятливі умови" передбачають, що приймаюча держава має не просто відкрити двері для іноземних інвесторів, але й повинна створити та підтримувати достатню для них правову, адміністративну та регулятивну систему [25, с. 4]. З іншої сторони, приймаючи до уваги відсутність в договорах чітких вказівок на необхідність створення такої системи та на можливі шляхи створення сприятливих умов, можна зробити висновок, що відповідні положення є скоріше декларативним та містять лише наміри сторін договору. Однак, варто зазначити, що попри декларативність положень про сприяння (заохочення) інвестицій, теоретично вони можуть бути порушеними, наприклад, у випадку коли держава систематично та цілеспрямовано здійснює дії по перешкоджанню іноземним інвестиціям і створенню несприятливого інвестиційного клімату. Разом з тим, такі дії, скоріше за все, призведуть і до порушення зобов'язання щодо надання справедливого і рівноправного ставлення, що ймовірно і стане підставою для арбітражного позову зі сторони інвестора. На даний момент не існує ні одного позову на основі двостороннього інвестиційного договору, в якому було б посилення на порушення положення про сприяння (заохочення) [19, с. 124].

В деяких двосторонніх інвестиційних договорах в положеннях щодо сприяння та допуску інвестицій містяться вказівки відносно допуску персоналу та заснування офісів. Під допуском персоналу мається на увазі надання дозволів на роботу громадян держави інвестора або третьої держави в державі, що приймає інвестиції, у зв'язку з такими інвестиціями. Для прикладу можна навести положення договору між Україною та Китайською Народною Республікою: «Кожна з Договірних Сторін відповідно до свого законодавства надаватиме сприяння в отриманні громадянами іншої Договірної Сторони віз та дозволів на роботу в зв'язку з інвестиціями, здійсненими на її території» [26]. Як видно, в даному випадку мова йде лише

про допуск громадян договірних сторін. Натомість, в договорі між Україною та Швейцарією йдеться про надання дозволів «... для діяльності консультантів та інших кваліфікованих осіб іноземного громадянства» [27].

Деякі двосторонні інвестиційні договори вимагають від сторін заохочувати або будь-яким чином сприяти створенню представницьких офісів інвесторів на своїй території. Так, в договорі між Україною та Єгиптом зазначено, що кожна зі сторін сприятиме інвестиціям наскільки це можливо «включаючи полегшення в заснуванні представницьких офісів» [27].

Слід за положенням щодо сприяння (заохочення) та допуску інвестицій йдуть положення, що стосуються поводження з інвестиціями. Ці положення є ключовими у будь-якому двосторонньому інвестиційному договорі. Вони містять так звані стандарти ставлення до інвестицій, які визначають зобов'язання держав стосовно рівня ставлення, який має надаватися іноземним інвесторам та їхнім інвестиціям. Порушення цих стандартів може стати підставою для позову зі сторони іноземного інвестора у разі, коли приймаюча держава своїми діями завдала шкоди інвестору або його інвестиціям. До таких стандартів в різних формулюваннях можуть бути включені:

- стандарт справедливого і рівноправного ставлення або мінімальний міжнародний стандарт ставлення;
- стандарт повного захисту та безпеки;
- стандарт захисту від необґрунтованих чи дискримінаційних дій;
- національний режим;
- режим нації найбільшого сприяння;
- стандарт заборони експропріації.

Після стандартів ставлення до інвестицій в двосторонніх інвестиційних договорах йдуть положення щодо переказів коштів і вирішення спорів. В положеннях щодо переказів коштів передбачається, що кожна зі сторін договору надає можливість інвесторам іншої сторони необмежено

переказувати за кордон платежі, що стосуються інвестицій. Такі платежі можуть стосуватися, наприклад, прибутків від інвестицій; додаткових внесків капіталу, необхідних для утримання або розвитку інвестицій; сум, пов'язаних з взятими позиками або іншими контрактними зобов'язаннями; виручки від повної або часткової ліквідації інвестицій та іншого [27].

Положення щодо вирішення спорів між однією договірною державою та інвестором іншої договірної держави визначає способи вирішення таких спорів, які, як було вказано вище, виникають внаслідок порушення зобов'язань державою. Потрібно сказати, що якщо стандарти ставлення до іноземних інвестицій служать для закріплення таких зобов'язань, то можливість арбітражу безпосередньо між інвестором і приймаючою державою є способом захисту інвестора від їх невиконання державою. Відповідно до загальноприйнятої практики, першим способом, до якого мають вдаватися сторони при виникненні спору, є консультації або переговори. Якщо ж вони не призводять до вирішення спору протягом 3-6 місяців, як правило, передбачається, що інвестор може передати спір до міжнародного арбітражу. Зазвичай, у двосторонньому інвестиційному договорі визначаються установи, до яких може звернутися інвестор. Найбільш часто вказуються Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів створений відповідно до Вашингтонської конвенції 1965 р. або його Додатковий орган (в тому разі, коли одна з сторін договору не є учасницею Конвенції), ad hoc арбітраж на основі арбітражних правил ЮНСІТРАЛ, а також, інколи Арбітражний інститут торгової палати Стокгольму або Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати [27].

Також, у двосторонніх інвестиційних договорах містяться положення стосовно вирішення спорів між сторонами, тобто безпосередньо між договірними державами, відносно тлумачення або застосування договору. Такі спори, як правило, вирішуються ad hoc арбітражем у складі трьох осіб. Кожна сторона, при цьому, призначає одного арбітра. Голову арбітражу

обирають призначені арбітри, а в разі відсутності згоди між ними, Президент Міжнародного суду. Процедура проведення арбітражу визначається самим трибуналом. Рішення є обов'язковими для сторін [27].

В кінці двосторонніх інвестиційних договорів містяться положення про дотримання зобов'язань, заключні положення, а також додатки, протоколи та виключення, у разі наявності [27].

Підсумовуючи, варто зазначити, що хоча структура двосторонніх інвестиційних договорів є досить типовою, але змістовне наповнення цих договорів, так само як і формулювання їхніх положень можуть суттєво відрізнитися. Особливо, це стосується положень про поводження з інвестиціями, в яких виключення певного стандарту ставлення або його характерне формулювання може мати прямий вплив на визначення об'єму прав інвестора, а як наслідок – на його можливість захистити свої права у разі виникнення спору на підставі договору [27].

2.2 Страхування іноземних інвестицій від некомерційних ризиків

Особливе місце в гарантуванні інвестиційної безпеки належить страхуванню інвестиційних ризиків. Характерно, що іноземний капітал чутливіше реагує на щонайменшу дестабілізацію в Україні, ніж національний капітал. Така ситуація зумовлена тим, що досі зберігається велика різниця в оцінці ризиків вітчизняним та іноземним капіталами [36].

За кордоном створені й діють спеціалізовані страхові організації трьох категорій: державні (наприклад, Департамент гарантій експортних кредитів у Великій Британії — ECGD, Корпорація зарубіжних приватних інвестицій у США - OPIC, німецький консорціум «Hermes» — «Treuarbeit»), приватні (Лондонське страхове товариство «Ллойдс», страхове товариство «P.A.R.I S. Pool» та ін.). Вони надають компаніям гарантії щодо іноземних інвестицій, щодо актів державних, регіональних чи місцевих органів влади, які можуть призвести до позбавлення права на власність, непрямого вилучення капіталовкладень або до обмеження права розпоряджатися вкладеними

ресурсами. Страхування провадиться також від громадських заворушень, страйків, навмисного заподіяння збитків [36].

Найавторитетнішою міжнародною організацією, яка починає працювати в Україні у сфері страхування від некомерційних ризиків, є один із підрозділів Світового банку - МІСА. Основне завдання цього агентства — сприяння прямим іноземним інвестиціям у країни, що розвиваються, яке реалізується за двома напрямками: надання гарантій від некомерційних ризиків і надання технічної підтримки у сфері інвестиційних проектів. Політичні ризики, що страхуються агентством, поділяються на чотири групи: неконвертованість валюти, експропріація, війни і громадські заворушення, а також розрив контрактних відносин [36].

Загалом страхування від неконвертованості валюти захищає інвестора від утрат, які можуть виникнути в результаті неможливості конвертації коштів у національній валюті (прибуток, проценти, позики, ліквідація підприємств тощо) у тверду валюту і (або) неможливості переказу валюти за кордон у результаті активних дій чи пасивності уряду. При цьому передбачається, що інвестор протягом строку, встановленого в контракті (період затримки), регулярно здійснює спроби з конвертації заявленої суми згідно з усіма вимогами чинного національного законодавства. Девальвація національної валюти не є предметом покриття [36].

За настання страхового випадку страхова компанія виплачує клієнтові компенсацію у валюті в обмін на національну валюту за курсом, обумовленим у контракті [36].

Страхування від експропріації захищає інвестора від часткової або повної втрати власності в результаті дій уряду (дії, що порушують норми місцевого й міжнародного права, позбавляють інвестора його фундаментальних прав), які впливають на володіння, контроль чи право на власність [36].

Класичне страхування від війн і громадських заворушень захищає інвестора від утрат у разі збитків, часткового або повного руйнування

основних фондів у результаті війн або революцій, повстань, саботажу, тероризму тощо. Для основних фондів виплачується балансова вартість або вартість відновлювальних робіт, до яких входить передбачуваний прибуток за цей період. Для кредитів і гарантій за кредитами виплачується пропорційна частина кредиту з урахуванням процентів у разі, якщо було завдано збитків основним фондам, які прямо пов'язані з використанням кредиту. До інвестиційних ризиків на ринку цінних паперів можна віднести:

- політичний ризик;
- ризик різкого коливання цін на цінні папери;
- інформаційну закритість і відсутність прозорості ринку;
- технологічний ризик;
- правовий ризик.

До комерційних (майнових) видів страхування, які певною мірою забезпечують інвесторів, належить страхування:

- засобів наземного транспорту;
- засобів повітряного транспорту;
- засобів водного транспорту;
- майна підприємств (організацій, установ);
- будівельно-монтажних робіт;
- ризику неплатежів;
- непогашення кредитів;
- фінансових ризиків:
- відповідальності позичальників перед третіми особами при будівельно-монтажних роботах;
- відповідальності за шкоду, завдану забрудненням довкілля.

Необхідно наголосити, що, на жаль, іноземні страхові структури розглядають Україну як державу з дуже високим ступенем інвестиційного ризику. Наприклад, на думку управляючого Банку Франції Ж. К. Тріше, сьогодні рівень страхових премій КОФАС робить французькі комерційні кредити досить дорогими для нашої країни [36].

Світова практика знає і приклади об'єднання зусиль у сфері інвестиційного страхування. Так, американська Корпорація зарубіжних приватних інвестицій за кордоном і Фінляндська гарантійна рада розробили спільну програму страхування інвестицій у державах Балтії та північно-східній Росії [36].

Є спроби об'єднання зусиль у цій сфері й в українській практиці. Україною та Світовим банком підписано, але ще не ратифіковано угоду про зустрічні гарантії за проектом створення фонду підтримки передекспортних гарантій у сільськогосподарському секторі на суму 120 млн дол. США щорічно. Метою проекту, розрахованого на 5 років, є створення умов для залучення в Україну іноземних постачальників матеріально-технічних ресурсів і кредиторів, які будуть застраховані від збитків, спричинених неможливістю конвертації й переказу іноземної валюти з території України, скасуванням чи непоновленням ліцензії на експорт і імпорт, експропріацією майна вітчизняного контрахтера. арештом товарів іноземного постачальника або введенням обмеження на їхній продаж, а також війною і громадськими заворушеннями. Максимальний розмір гарантії, яка може надаватися одному власникові страхового поліса. — 20 млн дол. США. мінімальний — 100 тис. дол. США. У перший рік здійснення проекту при укладанні гарантійного контракту він повинен виплачувати групі управління гарантіями 3,25 % від суми гарантії [36].

Недоліки захисту інвестицій за національним законодавством значною мірою компенсуються дедалі зростаючою кількістю міжнародних угод України щодо іноземних інвестицій. Україна підписала 67 двосторонніх угод із захисту іноземних інвестицій, 43 з яких набрали сили. В більшості випадків ці угоди відповідають міжнародним стандартам. Крім цього, Україна підписала кілька багатосторонніх угод щодо іноземних інвестицій, зокрема «Конвенцію щодо вирішення інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав» 1965 р. (ратифіковано 16 березня 2000 р.), «Угоду про енергетичну хартію» 1994 р. та «Угоду про партнерство та

співпрацю між Україною та Європейським Союзом» 1998 р. Ці угоди становлять невід'ємну частину української правової системи, застосовуються на пряму та превалюють над національним законодавством в разі конфлікту [36].

2.3 Міжнародні Арбітражні суди та організації, які здійснюють захист іноземних інвестицій

Важливим фактором поліпшення охорони у сфері захисту іноземних інвестицій є міжнародно-правова діяльність. Ця діяльність удосконалює вирішення проблеми двосторонніми договорами про захист іноземних інвестицій [3, с. 47]. Двосторонні договори відіграють важливе значення, вони гарантують безпеку інвесторам, які мають капіталовкладення в країнах які політично та економічно нестабільні. Ці двосторонні договори існують для захисту від некомерційних ризиків та створення простих та зрозумілих норм для дружніх стосунків з країнами, для подальшої співпраці з іноземними інвесторами та їх інвестиціями.

На теперішній час, особливо значущим засобом захисту іноземних інвестицій є принцип світового мінімального стандарту, що бере на себе відповідальність за шкоду, яка може бути викликана власності і іноземним громадянам. Світовий мінімальний стандарт використовується для налагодження правового режиму міжнародних інвестицій та іноземців. Це є особливо важливим для захисту прав людини та їх власності у судочинстві. Світовий мінімальний стандарт не утверджений юридично в світових нормативно-правових актах, не дивлячись на це, існують декілька принципів, які можуть охарактеризувати правовий режим.

1. Інвестор повинен дотримуватися правил, звичаїв та законів країни, в якій він перебуває для інвестування.
2. Націоналізація передбачає те, що країна, яка згідно свого суверенітету має право на приватизацію іноземної власності, що перебуває на

її території, тільки якщо на це є обставини, що відповідають нормам міжнародного права.

3. Законність. Якщо виникають будь-які питання, які порушують права інвесторів, то вони повинні базуватися тільки законом та використовуватися згідно законної процедури, та давати можливість інвесторам апелювати дії державних органів [15].

Останнім часом іноземні інвестори мають високий попит в здобутті іноземного капіталу, та зацікавлені у створенні гарантій, які можуть захистити інвесторів від ризиків будь-якого характеру. У світовій практиці налічується велика кількість організацій, які займаються захистом інвестицій від ризиків, та розрізняються на такі групи як 1) недержавні; 2) міждержавні, які захищають від ризику на міжнародному рівні; 3) державні, які страхують від ризиків національних підприємців, які мають статус іноземного інвестора за кордоном [5, с.164].

Зазвичай інвестиції страхуються від ризиків за допомогою державних організацій, які займаються іноземними кредитами та інвестиціями. Великим мінусом у страхуванні державних організацій є державні обмеження, вони страхують не всі інвестиції, а тільки державні. Так як державні організації співпрацюють з державними інвестиціями, то інвестори мають персонально домовлятися про страхування виключно їх елементу інвестицій і у зв'язку з цим, у разі збитку можуть виникнути конфлікти при налагоджені відносин інвесторів з певною державою.

Велика кількість організацій що займаються захистом іноземних інвестицій окрім державних пов'язана з тим, що держави та інвестори прагнуть налагодити міжнародно-правовий розвиток захисту власних інвестицій для будування принципів у цій сфері. Незважаючи на те, що галузь міжнародного публічного права описується значною кількістю поглядів, є багато аргументів для незалежної галузі міжнародного економічного права, яка буде регулювати відносини у сфері інвестиційної діяльності та відносин.

Відомий аргентинський юрист К. Кальво дав назву одному з способів захисту іноземних інвестицій – це Принцип національного режиму, сьогодні ми це знаємо як «доктрина Кальво». Цей принцип був затверджений на всесвітніх Конференціях. Аргентинський вчений мав думку, що країна має надавати права однакові як громадянам так і іноземцям. Це стало приводом для того, щоб країни південної Америки зафіксували в своїх державних законах правила того що застосовуваний щодо іноземних інвесторів державний лад відповідає правилам міжнародного публічного права. Але нажаль це не захистило іноземні інвестиції в цих державах під час економічних змін [15].

Ця доктрина ввела розуміння національного стандарту замість світового мінімального стандарту, за основу якого взято принципи територіальної незалежності держав:

1. Принцип рівності громадян та іноземців перед законом.
2. Принцип забезпечення правового положення іноземця та його власності законом держави.
3. Принцип неперешкоджання країн, резидентами яких є інвестори суперечки, яка виникла між державними представниками та іноземними інвесторами.
4. Принцип відсутності зобов'язання країни відшкодування збитків іноземним інвесторам, якщо країна мала заворушення в країні, громадські недотримання порядку, так як такий вид відшкодування відсутній за законом [15].

Всі спори що виникають у сфері засобів захисту іноземних інвестицій можна вирішити через органи, що безпосередньо мають компетенцію вирішувати суперечки у даній сфері. Такими органами є міжнародні арбітражні суди. Як приклад, такими судами є [15]:

1. Арбітражний суд Торгової палати м. Стокгольм

Комерційний арбітражний суд, що з 1970-х років розглядає міжнародні суперечки цивільно-правового характеру (за наявності арбітражної угоди сторін, звідси обов'язковість виконання рішення арбітражу) [14].

Як приклад можна навести справу у якій виникла суперечка між НАК «Нафтогаз Україна» та ЗАТ «РосУкрЕнерго» про повернення природного газу.

2. Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгівельної палати

Міжнародний арбітражний суд надає послуги більш ніж 23,000 арбітражні справи з моменту його створення в 1923 році. Міжнародний арбітражний суд є незалежним і автономним органом, які є невід'ємною частиною Міжнародної торгової палати («ІСС»), найбільша в світі організація бізнесу, зі штаб-квартирою в Парижі, Франція. Міжнародний арбітражний суд, незважаючи на те, називається «Суд», не є судовим органом і не сама виносити судження по основних аспектах спірних питань [10].

3. Лондонський міжнародний арбітражний суд

Провідний арбітражний інститут в Лондоні, Об'єднане Королівство. Спочатку відомий як «Лондонського Сіті палати арбітражу», а потім відомий як «Лондон арбітражного суду», в зв'язку зі збільшенням числа міжнародних випадків його назва була змінена в 1986 до «Лондонський суд міжнародного арбітражу», або «LCIA», як це зазвичай відомо. LCMA є, проте, не суд, але незалежна компанія з обмеженою відповідальністю, включеної в Англії. сьогодні, ЛМАС є повністю незалежним від нього двох засновників органів – Лондонський Сіті і Лондонська торгова палата. LCMA управляється Генеральним директором і Радою директорів, що складається з видних практиків лондонськими, які відповідають за розвиток ЛМАСА. Генеральний директор і Рада директорів, проте, не робить істотного впливу ні безпосередню участь в управлінні арбітражного розгляду. Це для Секретаріату LCMA і ЛСМ арбітражного суду. Секретаріат має Реєстратора,

Заступник Секретаря і кілька юрисконсульт, роль якого адміністрація день у день справ. ЛСМА Арбітражний суд, по черзі, не є постійним органом ЛМАС якого основну роль призначення арбітражних судів, рішення з проблем арбітрів і контролю витрат, так само, як Міжнародний суд МТП Третейського [7]. ЛСМА суд має президент і кілька віце-президентів, і його члени є видатними арбітражні практики, арбітри і вчені. Нинішній президент ЛСМ суду Джудіт Гілл QC [6].

4. Постійний міжнародний арбітраж або Міжнародна постійна палата Третейського суду

Крім Міжнародного суду МТП арбітражу і Лондонського міжнародного арбітражного суду, Інший відомий «арбітражний суд» є Постійна палата третейського суду, в Гаазі, Нідерланди. PCA був створений в 1899 році для полегшення арбітражу та інших форм вирішення спорів між державами. PCA не саме міжнародний суд, а міжурядова організація, з метою надання допомоги особам з проведенням арбітражів [8]. PCA забезпечує адміністративну підтримку в міжнародних арбітражах за участю різних комбінацій держав, Державні юридичні особи, міжнародні організації і приватні вечірки. PCA також часто забезпечує ведення справи в підтримку арбітражів відповідно до регламенту ЮНСІТРАЛ. Генеральний секретар СПС також виконує певну спеціальні функції щодо компетентного органу відповідно до регламенту ЮНСІТРАЛ. PCA також має свої власні правила арбітражу, the PCA Правила Арбітражні, в якому остання версія була опублікована в 2012 році [11].

5. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів

Головна мета — сприяти притоку іноземних капіталів шляхом створення умов для примирення й урегулювання суперечок між урядами й іноземними інвесторами. МЦУІС не є кредитною організацією в прямому розумінні слова; через це його не завжди включають до Групи Світового банку, хоча за цілями й організаційно він з нею пов'язаний [9].

Центр виступає в ролі арбітра між інвестором й урядом країни в разі виникнення конфлікту. Процес урегулювання інвестиційних спорів має дві форми: примирення й арбітраж. Примирення досягається в тому випадку, якщо вдається переконати обидві сторони у можливості вирішити конфлікт узгоджено, через взаємні поступки. Якщо ж примирення неможливе, то МЦУІС виносить аргументоване рішення на користь однієї з сторін; така процедура має назву арбітражу [9].

6. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України

Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України (ІСАС) – за кількістю та ефективністю розгляду спорів одна з найавторитетніших інституцій Центральної та Східної Європи. ІСАС включений у перелік організацій, які запрошуються на сесії ЮНСІТРАЛ та мають змогу висловити свою позицію з питань, що розглядаються Комісією ООН з права міжнародної торгівлі. Основу ІСАС складають арбітри, які безпосередньо розглядають справи і приймають арбітражні рішення. Рекомендаційний список складається зі 125 арбітрів та об'єднує авторитетних науковців і практикуючих юристів з 35 країн світу, рекомендованих у сфері арбітражу авторитетними міжнародними рейтингами. ІСАС співпрацює з більшістю провідних арбітражних інститутів світу, зокрема уклав угоди про співпрацю з 18 інституціями [9]. З 01 січня 2018 р. набув чинності новий Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (Регламент ІСАС). Відповідно до положень статті 72 зазначеного Регламенту він застосовується до справ, прийнятих до провадження ІСАС з 1 січня 2018 року. До справ, прийнятих до провадження ІСАС до 1 січня 2018 року, застосовується Регламент ІСАС 2007 року [10], якщо сторони не домовилися про інше. Нова редакція Регламенту ІСАС розроблена з урахуванням світових тенденцій в арбітражі та реформи процесуального законодавства України, а також зі збереженням власного виняткового досвіду вирішення спорів, що дозволяє ефективно вирішувати

зовнішньоекономічні спори, віднесені до компетенції ІСАС. Регламент ІСАС забезпечує ідеальний баланс між автономією волі сторін та ефективним арбітражним розглядом. Положення Регламенту ІСАС спрямовані на те, щоб зробити арбітражний розгляд більш швидким, економним та комфортним для сторін. Процедура зрозуміла настільки, що сторонам легко обійтися без зовнішніх юристів і вирішувати спір без юридичного представництва, значно заощаджуючи кошти [13].

Отже, значення двосторонніх міжнародних угод щодо застосування міжнародного законодавства в даній галузі захисту, а також можна сказати, що двосторонні угоди у сфері захисту іноземних інвестицій мають вагомe значення для міждержавного та міжнародного співробітництва країн. Вони впливають на міжнародну співпрацю між країнами, та полегшують певні відносини. Дане дослідження показало, що необхідною умовою для забезпечення правового регулювання захисту іноземних інвестицій української правової системи є співпраця між відповідними органами України, Європейського Союзу та іншими країнами світу. Досліджено роботу певних науковців, та можна з їх літератури зробити висновок, що не зважаючи на актуальність даної теми, питання способів захисту іноземних інвестицій майже не вивчаються як самостійні об'єкти. Для забезпечення умов безпечного інвестування необхідно поліпшити міжнародно-правові акти, а саме більш детально гарантувати інвесторам страхування їх інвестицій від будь-яких ризиків, ця проблема наразі є дуже актуальною.

Розділ 3. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

3.1 Гармонізація інвестиційного законодавства в Україні відповідно до міжнародних стандартів

Ситуація із залученням інвестицій в українську економіку – як внутрішніх, так і зовнішніх – критична, інвестори не мають впевненості у захищеності та прибутковості своїх інвестицій, що зумовлено стресовими трансформаціями соціально-економічного та політичного середовища, недосконалістю національного законодавства. Розвиток іноземного інвестування обумовлюється інвестиційним кліматом держави. В Україні за висновками експертів у 2017 році виявлено наступні чинники, що знижують інвестиційну привабливість країни: вирішення проблем із неплатоспроможністю, міжнародна торгівля, реєстрація власності, доступ до отримання кредитів, отримання дозволу на будівництво [29]. В Україні

правовий режим інвестування визначається національним законодавством, яке складається з великої кількості нормативних актів. Відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями в Україні, регулюються законами України «Про інвестиційну діяльність» [1], що спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування народного господарства України, розвиток міжнародного економічного співробітництва та інтеграції; «Про режим іноземного інвестування» [30], дія якого поширюється виключно на іноземних інвесторів і підприємства з іноземними інвестиціями; «Про зовнішньоекономічну діяльність» [31], Господарським кодексом України [32], яким регулюються особливості режиму іноземних інвестицій на території України (ст. 390-399), іншими законодавчими актами та міжнародними договорами України. Проте деякі важливі питання залучення іноземних інвестицій регулюються не лише зазначеним базовим законодавством, але й податковим, валютним, банківським, фінансовим, митним і земельним законодавством, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо. Аналізуючи роль національного інвестиційного законодавства в контексті взаємодії з міжнародним правом, слід зазначити, що національне законодавство істотно впливає на міжнародне інвестиційне право, шляхом забезпечення реалізації його положень через внутрішній правовий механізм. Положення інвестиційного законодавства, окрім свого основного завдання – правового регулювання іноземних інвестицій, виконує допоміжну функцію – конкретизації і регламентації виконання укладених країною міжнародних угод з питань інвестування [33, с. 16]. У зв'язку з цим виникає проблема внутрішнього інвестиційного законодавства, яке має вирішувати конфлікт між своїм завданням (розширити контроль над іноземними інвестиціями) та метою (залучити іноземні інвестиції та створити для них сприятливий режим). Іншою проблемою національного інвестиційного права є неспроможність держави повністю врегулювати правові відносини та

інтереси сторін інвестиційного процесу шляхом застосування лише внутрішнього законодавства. Причина криється у природі міжнародного інвестиційного процесу, складовою якого є іноземний елемент – іноземний інвестор. Крім того, суверенні повноваження держав обмежені їхніми державними кордонами [33, с. 16]. У міжнародному праві не підлягає сумніву наявність суверенного права держави регулювати діяльність іноземних інвесторів на своїй території. Проте ситуація з іноземним інвестором стає іншою, коли він фізично вже перебуває на території країни, яка приймає інвестиції, а тому користується правовим статусом і захистом відповідно до законодавства країни перебування; залишається суб'єктом права країни свого походження з усіма правами і обов'язками; користується захистом згідно з нормами міжнародного права [33]. Саме тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання іноземного інвестування є вирішальним чинником пошквалювання надходжень капіталу нерезидентів в Україну. Недоліками нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні є: неоднозначність тлумачення деяких положень нормативних документів, що призводить до правових колізій та необхідності вирішення спорів у судовому порядку; велика кількість законодавчих актів, які прямо чи опосередковано регулюють інвестиційну діяльність та пов'язані з нею зовнішньоекономічну, промислову, торговельну та інші види діяльності. Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення відображається в інших нормативно-правових актах. Основними перешкодами для іноземних інвесторів в Україні залишаються відсутність гарантій прав власності, нестабільне податкове законодавство, значний корупційний тиск і валютні обмеження. У цій сфері ніяких позитивних змін за останні роки не відбувається. З метою гармонізації українського інвестиційного законодавства та його адаптації до норм міжнародного права необхідно ретельно переглянути правила доступу

іноземних інвестицій та врахувати в державній інвестиційній політиці успішний світовий досвід іноземного інвестування [35].

Інтенсивному залученню іноземних інвестицій у Великобританії та Франції сприяють такі чинники: ефективна структурна перебудова та поліпшення економічної ситуації в країні, система оподаткування (відсутність податків на капіталовкладення в обладнання, зниження ставки податку на інвестиції в будівництво споруд), висока норма прибутку за рахунок порівняно низьких витрат на робочу силу, бажання іноземних фірм вийти на нові ринки збуту своїх товарів [34]. Однак з метою державної безпеки потенційні інвестори з-за кордону на здійснення капіталовкладень повинні отримати спеціальний урядовий дозвіл. Заслужує на увагу й досвід країн Східної та Центральної Європи у вирішенні проблем регулювання іноземних інвестицій. Аналіз сучасної практики інвестування Угорщини, Польщі, Чехії та Словаччини дає змогу виділити наступні загальні складові процесу правого управління та політики сприяння розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва:

1. Іноземним інвесторам гарантується національний режим. Усі пільги доступні для будь-якого інвестора незалежно від його національної приналежності за умови відповідності інвестора певним вимогам [34].

2. Діяльність закордонних інвесторів дозволена практично у всіх сферах економіки. Дозволено купувати нерухомість, землю (за винятком земель сільськогосподарського призначення). Державами чітко фіксуються об'єкти, в яких частка іноземного інвестора не може складати 100%. Наприклад, в Угорщині до таких об'єктів належать: компанії, що входять до переліку стратегічних підприємств, деякі галузі промисловості, пов'язані з національною обороною, угорська авіалінія «Малев». У Польщі галузеві закони накладають обмеження на частку іноземного інвестування у таких секторах, як повітряний транспорт (не більш 49%), радіомовлення та телебачення (не більш 33%). Іноземним інвесторам надається вільний доступ

на внутрішні польські ринки, дозволено брати участь у процесі приватизації [34].

3. Існує диференціація податкових пільг для іноземних інвесторів залежно від рівня розвитку регіону [34].

Останнім часом країни Центральної та Східної Європи все більше звертаються до найбільш розвинених країн світу в пошуках фінансування своєї економіки. Однак уряди цих країн (США, Японії, Німеччини) самі мають економічні труднощі, що обмежує їх можливості в наданні прямої допомоги. Цікавим є досвід правового інвестиційного регулювання в Туреччині. Економічний ривок у цій країні розпочався з прийняттям у 2003 році Закону «Про прямі іноземні інвестиції», головним інструментом якого стали спеціальні інвестиційні зони, в яких діють особливі податкові режими та пільгові умови для ведення бізнесу. Таких зон у Туреччині близько 200, діляться вони на три види: технопарки, організовані промислові зони та вільні зони. Основна частина їх сконцентрована в історично сформованих індустріальних та наукових центрах. Інструментом стимулювання інвестицій також стало створення Асоціації іноземних інвесторів, яка представляє інтереси іноземних інвесторів у турецькому уряді, стежить за виконанням законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність [35].

3.2 Способи вирішення інвестиційних спорів в Україні та їх практичне значення для захисту іноземних інвестицій

Світовий досвід формування системи регулювання міжнародної інвестиційної діяльності дає можливість виділити два підходи правового регулювання на національному рівні: перший – прийняття єдиного акта, який регулює допуск іноземного капіталу в економіку країни; другий – регулювання різних аспектів іноземної інвестиційної та підприємницької діяльності сукупністю правових актів. У країнах з розвинутою економікою сформована економічна та політична ситуація забезпечує достатній захист

іноземних інвестицій без спеціального законодавства. Чітка законодавча база в цих країнах гарантує відсутність дискримінації іноземних компаній; одержання прибутку (сформована система оподаткування); врегулювання конфліктів (прозоре трудове законодавство, арбітраж, антимонопольні правила) [35]. Наявність такого законодавства зумовило збільшення потоків іноземних інвестицій у ці країни. У країнах, що розвиваються, інвестиційне законодавство менш розроблене та сприятливе, що призвело до створення спеціальних законів, які гарантують захист іноземним інвесторам. Враховуючи зарубіжний досвід, рівень правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про необхідність вдосконалення інвестиційного законодавства, так як розгалужена система правових актів не є цілісною та взаємоузгодженою. Заходами удосконалення системи правового інвестиційного регулювання можна виділити таку систему заходів:

1. Гармонізація вітчизняного законодавства з нормами міжнародного інвестиційного права. Використання міжнародного арбітражу у випадку виникнення суперечок та заборона на експропріацію без компенсації [35].

2. Розробка Інвестиційного кодексу України, який передбачатиме створення чітко структурованої та прозорої системи законодавства у сфері інвестування, а також забезпечуватиме контроль за поведінкою інвесторів. Застосування спеціального підходу до процесу залучення іноземних інвестицій, який надасть інвестору можливість консультування на певних етапах підготовки та реалізації інвестиційних програм та проектів, узгодження різних моментів процесу підготовки та реалізації інвестиційних проектів, передбачення розходження, дублювання та ризиків виникнення конфліктів. Залучення іноземних консультантів з метою вивчення досвіду інших країн та відповідного відображення його у кодексі [35].

3. Внесення змін до Земельного кодексу України, Законів України «Про землеустрій», «Про Державний земельний кадастр» з метою удосконалення прав власності іноземних інвесторів на земельні ділянки.

Застосування цілісного механізму функціонування ринку цінних паперів та підвищення його ролі в формуванні інвестиційних ресурсів з метою забезпечення захисту прав інвесторів. Урегулювання на законодавчому рівні майнових наслідків дострокового припинення інвестиційної угоди й припинення інвестиційної угоди у зв'язку із закінченням її строку дії, а також меж договірної регулювання цих питань [35].

4. Здійснення контролю за недопущенням подвійного оподаткування, обміном валют, допуском до банківських кредитів. Прискорення запровадження механізму посилення зацікавленості комерційних банків у збільшенні обсягу інвестицій у реальний сектор економіки та запровадження гнучкого порядку встановлення вимог НБУ щодо довгострокового кредитування інноваційних проектів комерційними банками [35].

5. Запровадження Стандарту діяльності виконавчих органів влади України, що дозволить забезпечити регіони необхідним набором інструментів для підвищення інвестиційної привабливості, рівня управління та контролю якості адміністративних послуг [35].

6. Встановлення на законодавчому рівні обмеження або особливих умов допуску прямих іноземних інвестицій у певні галузі економіки. Розробка внутрішньогалузевих вимог у стратегічних галузях економіки, що впливають на ведення бізнесу, включаючи такі сфери, як соціально-трудові відносини, залучення іноземних спеціалістів тощо у таких галузях, як металургія, машинобудування, хімічна промисловість, агропромисловий комплекс. Розширення сфери застосування критерію контролю, розповсюдивши його дію на відносини не лише при регулюванні вкладення іноземного капіталу в українські стратегічні підприємства, але й на відносини, пов'язані зі вкладенням іноземного капіталу в інші підприємства шляхом введення відповідного нормативно-правового регулювання. Законодавчо визначити обмежену кількість сфер та форм реалізації ДПП, що

дозволить ефективно використати державні ресурси та спрямувати їх на вирішення актуальних проблем [35].

7. Удосконалення нормативно-правової бази в сфері регулювання спеціального режиму господарювання. Посилення співробітництва між суб'єктами господарювання у формі кластерів, що стали характерною ознакою сучасної інноваційної економіки України [35].

Тому Україні необхідно підвищувати ефективність правового регулювання іноземного інвестування це забезпечить сприятливі умови та державні гарантії, які передбачатимуть встановлення відповідних організаційноправових норм інвестування [35].

Отже, досліджено національне інвестиційне законодавство в Україні та виявлено основні шляхи вирішення інвестиційних спорів в Україні, що дозволило зробити певні висновки про недосконалість законодавства у сфері захисту іноземних інвестицій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеної роботи на основі міжнародно-правових актів, законодавства України, дослідження науковців у даній галузі, сформульовано певні висновки та пропозиції. Отримані результати на основі дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. На сьогоднішній день питання захисту іноземних інвестицій займає важливе місце в політичному і економічному розвитку всіх держав, так як конкуренція зростає зі стрімкою швидкістю, тому на сьогоднішній день проблематикою в міжнародному інвестиційному праві є правовий захист іноземних інвестицій. Для використання інвестицій, треба створити належні умови, що забезпечать всі умови для інвестування та діяльності іноземних інвесторів.

2. Досліджено види засобів захисту іноземних інвестицій у міжнародній практиці та їх практичне значення;

3. Вивчено значення двосторонніх міжнародних угод щодо застосування міжнародного законодавства в даній галузі захисту, а також можна сказати, що двосторонні угоди у сфері захисту іноземних інвестицій мають вагомe значення для міждержавного та міжнародного співробітництва країн. Вони впливають на міжнародну співпрацю між країнами, та полегшують певні відносини.

4. Дане дослідження показало, що необхідною умовою для забезпечення правового регулювання захисту іноземних інвестицій української правової системи є співпраця між відповідними органами України, Євпорейського Союзу та іншими країнами світу.

5. Визначено поняття такі як іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку, та інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій, ці поняття визначені за допомогою загальнонаукових та спеціально-наукових методах дослідження.

6. Детально досліджено інвестиційне законодавство України та визначено, що основною прогалиною є те, що національне законодавство України не може гарантувати іноземним інвесторам безпеку їх інвестицій;

7. Досліджено роботу певних науковців, та можна з їх літератури зробити висновок, що не зважаючи на актуальність даної теми, питання способів захисту іноземних інвестицій майже не вивчаються як самостійні об'єкти.

8. Для забезпечення умов безпечного інвестування необхідно поліпшити міжнародно-правові акти, а саме більш детально гарантувати інвесторам страхування їх інвестицій від будь-яких ризиків, ця проблема наразі є дуже актуальною.

У сучасному світі інвестиції відіграють дуже важливу роль, для країн світу, тому держави дуже зацікавлені в вирішенні даної проблеми, так як іноземне інвестування є великим вкладом для розвитку держав, які є політично та особливо економічно не стабільні, та Україна не є винятком. Також можна зазначити, що завдяки інвестиціям можна вирішити багато інших проблем окрім економіки, наприклад, вирішення соціальних, культурних, науково-технічних проблем, та проблем з екологією. Отже, необхідно підвищувати ефективність міжнародно-правового регулювання іноземного інвестування, яке може призвести до забезпечення сприятливих умов та вирішення багатьох актуальних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed19910918>.
2. Поняття, види і форми здійснення іноземних інвестицій
URL: <https://studfiles.net/preview/5251764/page:3/>
3. Рибій О. В. Аналіз деяких аспектів міжнародних двосторонніх інвестиційних договорів. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2004. С. 47-52.
4. Лабин Д. К. Международное право по защите и поощрению иностранных инвестиций, 2008. С. 87-196.

5. Комаров В.В. Международный коммерческий арбитраж. 2009. С. 164.
6. LCIA Arbitration and ARD worldwide URL: <http://www.lcia.org/LCIA/the-lcia-court.aspx>
7. LCIA Arbitration and ARD worldwide URL: <http://www.lcia.org/LCIA/constitution-of-the-lcia-court.aspx>
8. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ ООН; Регламент, Міжнародний документ від 15.06.1976. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_059.
9. Офіційний сайт Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних суперечок URL: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>.
10. ICC International Court of Arbitration URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/icc-international-court-arbitration/>
11. Офіційний сайт International Commercial Arbitration Court URL: <https://icac.org.ua/pro-icac/pravovuj-status/>
12. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny-2007.pdf>
13. Регламент Міжнародного Комерційного Арбітражного суду при торгово-промисловій палаті України URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny.pdf>
14. Арбитражный институт торговой палаты г. Стокгольма URL: <https://sccinstitute.com/ru>
15. Товкун І. М. Міжнародні засоби захисту іноземних інвестицій. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Tovkun8.pdf>.
16. Кибенко Е. Международно-правовые аспекта регулирования иностранных инвестиций в Украине. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=4QgLwFgAAAAJ&hl=ru>.

17. UNCTAD, World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development (New York and Geneva: United Nations, 2011). URL: <http://www.unctad-docs.org /UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>.
18. Міжнародні договори України. Угоди про сприяння та захист інвестицій.
URL:http://ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/1003.html
19. Newcomb, A, Paradell, L Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. 2009. P. 124
20. Fedax N.V. v. The Republic of Venezuela. Award on Jurisdiction, 11 July 1997. URL: <http://italaw.com/documents /Fedax-1997-Last.pdf>.
21. Sornarajah, M, The International Law on Foreign Investment. Third Edition. Cambridge University Press. 2010. P. 200.
22. Угода між Україною та Швейцарською Конфедерацією про сприяння та взаємний захист інвестицій URL:
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=756_003
23. Угода між Урядом України та Урядом Арабської Республіки Єгипет про сприяння та взаємний захист інвестицій URL:
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=818_005
24. Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій URL:
http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=428_005
25. Reisman, W.M, Sloane, R, Indirect Expropriation and Its Valuation in the BIT Generation, Faculty Scholarship Series 2004 URL:
http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2043&context=fss_papers.
26. Угода між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про заохочення та взаємний захист інвестицій URL:
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=156_012

27. Двосторонні інвестиційні договори: типова структура, поняття і формулювання положень URL: <https://studfiles.net/preview/5287775/page:51/>
28. Міжнародні договори про захист інвестицій URL: <https://buklib.net/books/37173/>
29. Україна піднялась на три пункти у рейтингу Doing Business-2017. Економічна правда: електронне наукове фахове видання. 25.10.2016. URL: <http://www.epravda.com.ua/rus/news/2016/10/25/608951>
30. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
31. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
32. Господарський кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
33. Рибій О. В. Міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності: теорія та практика. 2008. 22 с.
34. Стукало Н. В., Хуторна А. В. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу. Економіка сьогодення: актуальні питання та перспективи. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2011/7.pdf/
35. Новікова Л.В., Чернишова Л.О. Правові аспекти державного регулювання іноземного регулювання в Україні. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/12.pdf.
36. Страхування інвестиційних ризиків. URL: https://pidruchniki.com/15660212/ekonomika/strahuvannya_investitsiynih_rizikiv
37. Лесечко М. Д., Чемерис А. О., Чемерис О. М. Інвестиційний клімат: теорія і практика. 2001. 166 с.

38. Реверчук С. К., Реверчук Н. Й., Скоморович І. Г., Блаженко М. Я., Сухий О. О. Інвестологія: наука про інвестування. 2001. 264 с.
39. Крупка М. І., Ванькович Д. В., Демчишак Н. Б., Дропа Я. Б., Коваленко В. М., Кульчицький М. І. Інвестування. 2014. 452 с.
40. Ткач С.М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. 2015. 234 с.
41. Коссаk В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. 1999. С. 46-47.
42. Шевченко Я. Власник і право власності. URL: <https://studfile.net/preview/5200373/page:44/>.